

Джерела та література:

1. Закон України «Про кредитні спілки» № 2908 - III від 20.12.2001 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>.
2. Арістова А. М. Методика оцінювання фінансового результату банку / А. М. Арістова // БС. – 2002. – № 2. – С. 23-24.
3. Буряк Л. Д. Финансовый менеджмент / Л. Д. Буряк. – К. : КНЕУ, 2001.
4. Гроші та кредит : підруч. / за заг. ред. М. І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2001. – 601 с.
5. Кредитні спілки в Україні : навч. посіб. / уклад.: Б. А. Дадашев, О. І. Гриценко; Держ. вищ. навч. закл. “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. – 196 с.
6. Національна асоціація кредитних спілок України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.naksu.org/index.php?id=50>

Воронін О.Є., Трушко А.О.**УДК 336.027:334.716****МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ І ДЖЕРЕЛ ЇХ ФОРМУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Вступ. Важливим фактором розвитку та інтенсифікації виробництва є стабільна забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами та їх раціональне використання. У процесі аналізу роботи підприємства потрібно розв’язати питання, пов’язані з пошуком резервів зниження матеріальних витрат і збільшенням на цій основі обсягів реалізації та фінансових результатів господарсько-фінансової діяльності.

Будь-яке господарське рішення оцінюється за його кінцевими результатами, тобто прибутком. Одним із головних факторів, що впливає на величину прибутку, є рівень матеріальних запасів. Виторг від реалізації та прибуток з’являться лише тоді, коли предмети праці, використані у процесі виробництва, перенесуть свою вартість на вартість виготовленого продукту та знайдуть кінцевого споживача. Тому стабільна забезпеченість матеріальними ресурсами є необхідною умовою функціонування та розвитку будь-якого підприємства [1].

Постановка проблеми. У процесі споживання матеріальні ресурси трансформуються в матеріальні витрати. У загальній сукупності витрат витрати на виробництво займають, як правило, найбільшу частку, що свідчить про високу матеріаломісткість продукції.

Кожне підприємство в рамках аналізу матеріальних ресурсів повинно контролювати рівень запасів, маючи на увазі подвійну мету: знизити витрати на зберігання й управління запасами та зменшити обсяг законсервованих коштів [2].

У загальному русі матеріалів за стадіями виробничого процесу матеріальні ресурси слід класифікувати як запаси предметів праці, що вже придбані, але ще не брали участі у виробництві продукції.

Відповідно до положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси», п. 6 матеріальними ресурсами треба вважати запаси предметів праці, які включають сировину, основні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріали, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб і наявність яких є необхідною умовою ритмічної роботи підприємства.

Зрозуміло, що запаси матеріальних ресурсів треба постійно поповнювати. Нині підприємство самостійно визначає доцільність створення різних виробничих запасів і, оцінюючи структуру попиту і пропозиції щодо окремих груп матеріалів у поточному періоді, придбавати матеріальні ресурси. Джерелами надходження матеріальних ресурсів можуть бути товарно-сировинні біржі, інші підприємства, а також власне виробництво та використання відходів [2].

Згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку підприємств, організацій та установ, об’єктами аналізу матеріальних ресурсів є надходження та використання цінностей, які обліковуються на синтетичному рахунку 20: сировина та матеріали, покупні напівфабрикати та комплектуючі, паливо, тара й тарні матеріали, матеріали, що їх передано в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення та інші.

Дослідження та публікації. Світовий досвід доводить, що процедури аналізу виробничих запасів є оперативними й мають базуватися на таких принципах:

- замовляти тільки те, що потрібно підприємству, не спокушаючись на заманливі пропозиції;
- мати мінімальний рівень запасів, який відповідає обсягу продажу і термінам можливого поповнення запасів;
- зберігати запаси за допомогою конкретної системи складування та використовувати їх у міру надходження;
- чітко і правильно маркувати запаси;
- дотримувати встановлених правил розвантаження та складування матеріалів, перевіряти їх кількість і стан перед підписанням відповідних документів.

В аналізі матеріальних ресурсів велике значення має визначення межі, далі якої не треба дрібнити дослідження цілого з тим, щоб не було втрачено його специфіки. У зв’язку з цим, межа аналізу ефективного використання матеріальних ресурсів звичайно визначається його цілями й завданнями, а програма та зміст

аналізу – особливостями досліджуваного об'єкта та його цільовою орієнтацією. Основні завдання, об'єкти та етапи аналізу використання матеріальних ресурсів наведено на рис. 1.

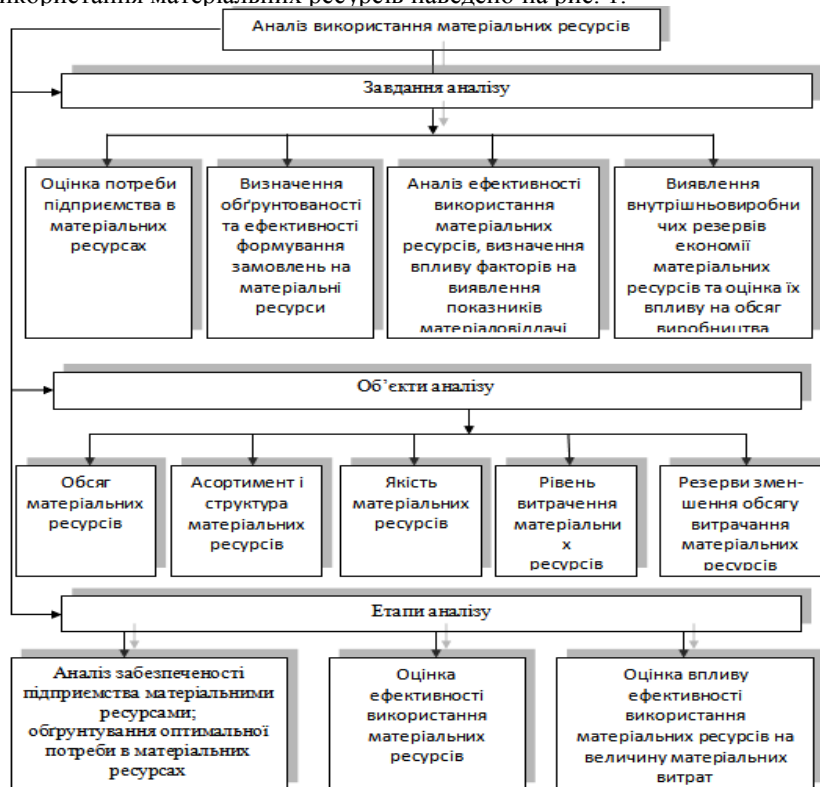

Рис. 1. Аналіз використання матеріальних ресурсів

Викладення основного матеріалу. Цілі аналізу ефективного використання матеріальних ресурсів полягають в одержанні найбільш інформативних ключових параметрів, які дають об'єктивну й точну оцінку наявності в підприємства різних видів матеріальних ресурсів з погляду забезпечення його конкурентоспроможності, уможливають оцінку ефективності управлінських рішень щодо формування портфеля замовлень на матеріальні ресурси, виявлення резервів підвищення ефективності використання ресурсів, розробку заходів для їх мобілізації.

Формування завдань є базовим структурним елементом методики аналізу ефективного використання матеріальних ресурсів. Для досягнення поставлених цілей необхідно розв'язати комплекс таких завдань:

1) вивчення строків, умов поставок та порядку розрахунку обсягів матеріальних ресурсів за укладеними договорами, оцінка обґрунтованості та ефективності формування портфеля замовлень на матеріальні ресурси;

2) визначення характеру складських запасів, оцінка руху та структури споживання матеріальних цінностей за певний період і в динаміці.

3) систематизація факторів, які зумовили відхилення фактичних показників використання матеріальних ресурсів від прогнозованих у звітному та в попередніх періодах;

4) моделювання взаємозв'язків між обсягами випуску продукції та матеріаломісткістю, матеріаловіддачею, іншими факторними показниками;

5) оцінка рівня ефективності використання матеріальних ресурсів через кількісне вимірювання впливу факторів на виявлені відхилення показників матеріаломісткості та матеріаловіддачі;

6) аналіз динаміки оптових цін на матеріальні ресурси та транспортно-заготівельних витрат, а також норм витрачання матеріальних цінностей;

7) підрахунок резервів економії матеріальних ресурсів;

8) оцінка можливих варіантів мобілізації виявлених резервів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів;

9) розроблення політики управління виробничими запасами і формування нового портфеля замовлень на матеріальні ресурси [3].

Мета аналізу використання матеріальних ресурсів полягає у визначенні забезпеченості підприємства всіма видами матеріальних ресурсів, пошуку резервів більш раціонального їх використання і зниження матеріаломісткості продукції.

На підприємстві оцінка ефективності використання матеріальних ресурсів здійснюється за допомогою системи різноманітних показників.

1) узагальнюючі показники: матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції, коефіцієнт використання матеріалів (табл. 1);

2) індивідуальні показники: ефективність споживання окремих елементів матеріальних ресурсів (основних, допоміжних матеріалів, палива, енергії тощо), а також встановлення зниження матеріаломісткості окремих виробів (питомої матеріаломісткості). Питома матеріаломісткість окремих виробів може визначитися у вартісному, натурально-вартісному та натуральному вираженні (табл. 2).

Матеріаломісткість продукції є узагальнюючим вартісним показником, визначається як співвідношення суми матеріальних витрат до вартості виготовленої продукції і показує, скільки матеріальних витрат припадає на кожну гривню виготовленої продукції. Матеріаломісткість визначає суму матеріальних витрат: зростання матеріаломісткості збільшує суму матеріальних витрат, зниження – зменшує.

Матеріаловіддача – це обернений до матеріаломісткості показник, що характеризує вихід продукції з кожної гривні витрачених матеріальних ресурсів і розраховується як співвідношення вартості до суми матеріальних витрат.

Для розрахунку питомої ваги матеріальних витрат в собівартості продукції сума матеріальних витрат ділиться на собівартість виготовленої продукції. Цей показник відображує не тільки рівень використання матеріальних ресурсів, але й структуру витрат виробництва продукції, тобто чи є воно матеріаломістким.

Таблиця 1. Узагальнюючі показники ефективності використання матеріальних ресурсів.

№ з/п	Показники	Алгоритм розрахунку	Умовні позначення
1	Матеріаломісткість	$M_M = M / \text{ВП}$	M_M – матеріаломісткість продукції M – сума матеріальних витрат, тис. грн. ВП – обсяг продукції (робіт, послуг). тис. грн.
2	Матеріаловіддача	$M_B = \text{ВП} / M$	M_B – матеріаловіддача
3	Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції	$M_B = M / C \times 100$	M_B – питома вага матеріальних витрат в собівартості продукції, % C – повна собівартість продукції (робіт, послуг), тис. грн.
4	Коефіцієнт використання матеріалів	$K_{\text{вм}} = M_{\text{ф}} / M_{\text{ум}}$	$K_{\text{вм}}$ – коефіцієнт використання матеріалів $M_{\text{ф}}$ – сума фактичних матеріальних витрат, тис. грн. $M_{\text{ум}}$ – умовна величина матеріальних витрат, розрахована виходячи з планових калькуляцій і фактичного випуску та асортименту продукції, тис. грн.

Коефіцієнт використання матеріалів визначається як співвідношення суми фактичних витрат до величини матеріальних витрат, розрахованої виходячи з планових калькуляцій і фактичного випуску та асортименту продукції. Він відображає рівень ефективності використання матеріалів, дотримання норм витрачання матеріалів. Якщо коефіцієнт використання більше 1, то це свідчить про перевитрачання матеріалів, якщо менш 1 – про економію матеріальних ресурсів.

Залежно від специфіки виробництва індивідуальними показниками можуть бути: сировиномісткість – у переробній галузі; землемісткість – у аграрієв; металомісткість – у машинобудуванні та металообробній промисловості; паливомісткість, енергомісткість – на підприємствах тепло-енергоцентралі; напівфабрикатомісткість – у збиральних виробництвах тощо.

Питома металомісткість окремих виробів може бути розрахована як у вартісному, натуральному так і в умовно-натуральному вираженні. Вартісний показник питомої металомісткості розраховується як відношення вартості всіх спожитих матеріалів на одиницю продукції до її ціни. Питома металомісткість у натуральному та умовно-натуральному вираженні вимірюється кількістю витрачених матеріальних ресурсів на один виріб [3].

У економічній літературі і в практиці діяльності застосовуються також показники параметричної, конструктивної, технологічної, відносної, питомої металомісткості, коефіцієнт використання окремих видів матеріалів.

Питома параметрична матеріаломісткість визначається як відношення матеріальних витрат на одиницю витрат потужності, продуктивності, вантажопідйомності й вимірюється у вартісних і натуральних показниках (на 1 кВт / год., 1 л. с., 1 га тощо).

Однак індивідуальна питома та параметрична матеріаломісткість не відображаються ваговою характеристикою виробів, тому виникає потреба у визначенні конструктивної питомої матеріаломісткості.

Конструктивна питома матеріаломісткість – відношення чистої ваги виробів на одиницю технічного параметру; визначається у натуральному вираженні.

Для удосконалення конструкції виробів можливе застосування прогресивних видів матеріалів, при обробці яких досягається найбільший ефект. Тому розраховується відносна матеріаломісткість, яка є відношенням конструктивної матеріаломісткості до коефіцієнта використання матеріалів та його виготовлення.

Таблиця 2. Індивідуальні показники ефективності використання матеріальних ресурсів.

№ з/п	Показники	Алгоритм розрахунку	Позначення в алгоритмі
1	Сировиномісткість	$M_C = M^C / \text{ВП}$	M_C - сировиномісткість продукції M^C - вартість спожитих сировини і матеріалів, тис. грн. ВП - обсяг продукції (робіт, послуг), тис. грн.
2	Металомісткість	$M_{\text{МЕТ}} = M^{\text{МЕТ}} / \text{ВП}$	$M_{\text{МЕТ}}$ - металомісткість продукції $M^{\text{МЕТ}}$ - вартість спожитого металу тис. грн.
3	Паливомісткість	$M_{\text{П}} = M^{\text{П}} / \text{ВП}$	$M_{\text{П}}$ - паливо місткість продукції $M^{\text{П}}$ - вартість спожитого палива тис. грн.
4	Енергомісткість	$M_E = M^E / \text{ВП}$	M_E - енергомісткість продукції M^E - вартість споживчої енергії тис. грн.
5	Напівфабрикатомісткість	$M_{\text{Н}} = M^{\text{Н}} / \text{ВП}$	$M_{\text{Н}}$ - напівфабрикатомісткість продукції $M^{\text{Н}}$ - вартість спожитих купованих комплектуючих виробів напівфабрикатів тис. грн.
6	Питома матеріаломісткість виробу (вартісна)	$M_{\text{В}}^{\text{П}} = M_{\text{П}} / \text{Ц}$	$M_{\text{В}}^{\text{П}}$ - питома матеріаломісткість виробу $M_{\text{П}}$ - вартість всіх спожитих на виріб матеріалів тис. грн. Ц - ціна виробу, грн.
7	Питома матеріаломісткість виробу (натуральна або умовно-натуральна)	$M_{\text{Н(У.Н)}}^{\text{П}} = M / \text{ОВ}$	$M_{\text{Н(У.Н)}}^{\text{П}}$ - питома матеріаломісткість виробу в натуральному або умовно-натуральному вираженні M - кількість витрачених матеріальних ресурсів ОВ - кількість виробів
8	Питома параметрична матеріаломісткість	$M^{\text{ПП}} = M / W$	$M^{\text{ПП}}$ - питома параметрична матеріаломісткість у вартісному або натуральному вираженні M - вартість або кількість спожитих матеріалів W - сумарна потужність (продуктивність, вантажопідйомність), кВт/год., с.тощо
9	Питома конструктивна матеріаломісткість	$M^{\text{ПК}} = B / P$	$M^{\text{ПК}}$ - питома конструктивна матеріаломісткість у натуральному вираженні B - чиста вага виробу P - відповідний технічний параметр
10	Питома відносна матеріаломісткість	$M^{\text{ПВ}} / K$	$M^{\text{ПВ}}$ - питома відносна матеріаломісткість у натуральному вираженні K - коефіцієнт використання матеріалів на виріб, деталь
11	Коефіцієнт використання матеріалів на виріб (деталь)	$K = \text{Ч} \times (B^K) / \text{Н} \times B^{\Phi}$	K - коефіцієнт використання матеріалів на виріб (деталь) Ч - чиста вага виробу (деталі) B^K - корисне витрачання матеріалів на виріб (деталь) у натуральному вираженні Н - норма витрачання матеріалів на виріб (деталь) B^{Φ} - фактичне витрачання матеріалів на виріб (деталь) у натуральному вираженні

Коефіцієнт використання матеріалів доцільно визначити не тільки за всім обсягом випуску продукції, але й за окремими виробами, вузлами, деталями. у цьому випадку він обчислюється як співвідношення корисного витрачання або чистої ваги деталі, виробу в натуральному вираженні до норми або фактичного витрачання матеріалів, використаних на їх виготовлення.

Аналіз матеріаломісткості проводиться за адитивною, кратною або мультиплікаційною факторними моделями. Побудова факторних моделей здійснюється на підставі формули визначення матеріаломісткості, причому сама формула не може розглядатись як факторна система.

Під час аналізу необхідно дослідити витрачання матеріалів на одиницю продукції, для цього фактичне витрачання потрібно порівняти з нормами. Перевитрати сировини і матеріалів свідчать про нерациональне їх витрачання і потребують з'ясування конкретних причин і винних осіб [3].

Висновки. Важливу роль у забезпеченні дійовості аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів мають зміст та якість інформаційної бази аналітичних досліджень. Для розв'язання поставлених завдань використовується планова, облікова та нормативно-довідкова інформація. Джерелами інформації для аналізу ефективного використання матеріальних ресурсів є такі дані:

– планові дані, які використовуються для аналізу постачання підприємства матеріальними цінностями: плановані обсяги запасів та обсяги надходження (портфель замовлень), договори, угоди, контракти на постачання сировини та матеріалів;

– облікові дані, які використовуються для: а) аналізу забезпеченості підприємства необхідними запасами, тобто всі дані документів складського, синтетичного й оперативного обліку; б) аналізу використання матеріальних ресурсів, тобто дані зі звітності про матеріальні витрати на виробництво, віднесені на собівартість товарної продукції;

– нормативно-довідкові дані, які регулюють господарську діяльність, а саме: Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", положення (станданти) бухгалтерського обліку в Україні; господарсько-правові документи; технічна й технологічна документація; інформація, отримана в ході маркетингових досліджень тощо.

Джерела та література:

1. Дроботова М. В. Система рационального ресурсопользования – фактор повышения эффективности хозяйственной деятельности / М. В. Дроботова // Коммунальное хозяйство городов : науч.-техн. сб. – К. : Техніка, 2007. – Вып. 24. – С. 52-54.
2. Смоленюк П. С. Аналіз використання матеріальних ресурсів в умовах ринкових відносин / П. С. Смоленюк, К. К. Бондар. – К. : Техніка, 2003. – 107 с.
3. Ножова Ж. Л. Резерви зниження матеріаломісткості продукції – важливий інструмент управління матеріальними ресурсами : [Електронний ресурс] / Ж. Л. Ножова. – Режим доступу : <file://localhost/D:/Мои%20документы/КНЕУ/Диплом/2012/разд%2033333.htm>

Глуховских Л.С., Шальнева В.В.**УДК 658.5****МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ****Введение.**

Знание и практическое использование современных принципов, методов и механизмов организации и эффективного управления денежными потоками позволяет обеспечить переход предприятия к новому качеству экономического развития в рыночных условиях.

Так как денежные потоки представляют собой совокупность поступлений и выплат денежных средств в процессе финансовой, операционной и инвестиционной деятельности, то информация о движении денежных средств позволяет прогнозировать будущие показатели объема денежных средств.

Цель исследования.

Целью данной статьи является сравнительный анализ существующих моделей управления денежными потоками предприятия и выявление наиболее привлекательной.

Эффективно организованные денежные потоки предприятия являются важнейшим симптомом его финансового благополучия, предпосылкой обеспечения устойчивого роста и достижения высоких результатов его деятельности.

Актуальность темы связана с важнейшим показателем финансовой устойчивости частного предприятия – денежным потоком, управление которым является важнейшей функцией финансового менеджмента.

Результаты исследования.

Ключевыми факторами актуальности разработки и использования моделей оптимизации денежных средств отечественными организациями в настоящее время является дефицит денежных средств на предприятиях для осуществления своей текущей деятельности и высокий уровень неопределенности дебиторской задолженности. Хроническая нехватка оборотных активов зачастую не позволяет предприятиям формировать остаток денежных средств в необходимых размерах с учетом резерва.

Для расчета оптимального остатка денежных средств на расчетном счете используются модели, позволяющие оценить общий объем денежных средств и их эквивалентов, долю, которую следует держать на расчетном счете, долю, которую нужно держать в виде быстрореализуемых ценных бумаг, а также оценить моменты трансформации денежных средств и быстрореализуемых активов.

Если предприятие имеет большой запас денежных средств, превышающий сумму прогнозных платежей, то оно терпит определенные убытки, так как не использует их для покупки государственных ценных бумаг, приносящих доход в виде процента.

Таким образом, типовая политика компании в области наличия денежных средств такова: компания должна поддерживать оптимальный уровень свободных денежных средств, который дополняется некоторой суммой денежных средств, вложенных в ликвидные ценные бумаги или срочные вклады.

Для определения оптимального уровня денежных средств в западной практике применяются модели Баумоля, Стоуна и Миллера – Орра.

В модели Баумоля предполагается, что предприятие начинает работать, имея максимальный и целесообразный для него уровень денежных средств, а затем постепенно расходует их в течение некоторого периода. Как только запас денежных средств истощается, то есть становится равным нулю или достигает уровня безопасности, то предприятие продает свои краткосрочные ценные бумаги и пополняет запас денежных средств до первоначальной суммы (Рис 1). Эта модель приемлема только для компаний, денежные доходы которых стабильны и прогнозируемы. В модели предполагается, что коммерческая организация поддерживает приемлемый уровень ликвидности и оптимизирует свои товарные запасы.[2]

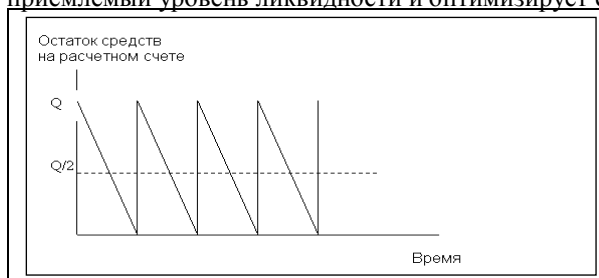

Рис. 1. График изменения остатка средств на расчетном счете (Модель Баумоля).